

КИТАЙСЬКИЙ АГІТАЦІЙНИЙ ПЛАКАТ 1965 р. ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ІДЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МАО ЦЗЕДУНА

Анотація. У статті розглянуто історію китайського агітаційного плакату в 1965 р. та передумови організації виставки, присвяченої новій політиці Мао Цзедуну.

Ключові слова: Китай, КПК, Мао Цзедун, агітаційний плакат, «Три червоні знамена».

Abstract. The paper is devoted to the history of Chinese propaganda poster in 1965 and preconditions organization of the exhibition devoted to the new policy of Mao Zedong.

Keywords: China, CCP, Mao Zedong, agitation poster, Three Red Banner.

Політичні кампанії Мао Цзедуну майже завжди супроводжувалися численними людськими втратами та економічною нестійкістю. Але досі залишається відкритим питання, чому ідеї Великого керманіча так цінувалися серед народу, і яке місце в цій діяльності посідала пропаганда. Щодо джерел, то насамперед необхідно опрацювати саме візуальні матеріали, тобто агітаційні плакати. Щоб дослідити історію розвитку китайського плакату, уникаючи чітко вираженого радянського ідеологічного підґрунтя, необхідно залучити праці сучасних дослідників, зокрема Д. В. Кузнецова «Пропаганда та наочна агітація в КНР: історія та сучасність» [2] і статтю Ю. Г. Смертіна «Політика та візуальна пропаганда в Китайській Народній Республіці» [4].

Крах політики «Великого стрибка» (1958–1960 рр.) та «Трьох червоних знамен» породив сумніви в правильності обраного шляху не тільки в простого населення країни, але і в партійного керівництва. Курс Мао Цзедуну зазнав нищівної критики від інших членів партії, зокрема маршал Пен Дехуай висловив незгоду з поспішною комунізацією населення й поставив питання про відповідальність всіх керівників партії, «включно з товаришем Мао Цзедуну», за жахливі наслідки кампанії [3, 660]. Результатом стало те, що лідер КНР покинув свій пост. При владі опинилися Лю Шаоци і Ден Сяопін, які спробували виправити ситуацію. Вони почали повернення до старих методів управління і оголосили деколективізацію. Однак Цзедун незабаром повернувся до управління країною і розпочав проводити політику помсти всім, хто вирішив піти «капіталістичним шляхом» [1].

Проте спочатку повернення Мао не супроводжувалося репресіями та ув'язненнями. Реабілітація соціалістичних ідей почалася з пропаганди, зокрема візуальної, що реалізувалася також через агітаційні плакати. КПК взяла курс на соціалістичний освітній рух, який було розгорнутого в 1963 р. Він був спрямований на припинення кадрової корупції та посилення ідеологічного виховання, тобто поновлення вектора соціалістичної ідеї, відходячи від капіталістичного шляху, який впроваджували Лю Шаоци і Ден Сяопін [5].

Цей рух також перегукувався з «трьома революційними рухами» (трьома червоними знаменами), які Мао Цзедун визначив в 1963 р.: довіряти науці, покладатися на колектив, встановлювати соціалізм.

У певному сенсі 1965 р. став прелюдією до культурної революції, адже, починаючи з 1964 р., для розповсюдження науки та пригноблення капіталістичних відносин були організовані місцеві виставки. «Тематика пропагандистських плакатів стала більш різноманітною: вона стала охоплювати практично всі сторони життя Китаю: робітники і селяни, які вчиняють трудовий подвиг в ім'я Батьківщини, молодь, яка веде безкомпромісну боротьбу з ворогами революції, військові, які стоять на варті Батьківщини, жінки нарівні з чоловіками здійснюють будівництво соціалізму, діти, що представляють майбутнє Китаю, і нарешті, Комуністична партія Китаю і «Великий Керманіч» – Голова КНР Мао Цзедун впевнено ведуть країну до світлого майбутнього» [2].

Для забезпечення керівництва такими виставками в 1965 р. видавництвом популяризації науки була видана серія плакатів на 35 аркушах.

Порушені плакатами теми варіювалися від викриття провісників і майстрів фен-шуй до пояснення сонячних затемнень, роботи людського мозку і відповіді на питання, як з'являються діти [5]. Здебільшого плакати розкривали поняття релігії та культів, які побутували в суспільстві, ілюстрували процес появи тих чи інших міфічних уявлень. На звичайних прикладах, як землевласники можуть використовувати вигаданих духів та відьом, щоб зберегти свою владу над селянином, агітували робітників долучатися до сільських комун задля просвітлення знаннями та ідеологічним підґрунтям для боротьби з реакціонерами. Спростовуючи такі буддиські поняття, як «Діюю» або ж пекло, ілюстрації пояснювали людям внутрішню будову землі, або те, що на небесах не існує «Нефритового імператора» – верховного божества даоського пантеону, а метеорити й комети ніяк не впливають на удачу людей.

Отже, китайський агітаційний плакат 1965 р. служив не лише для того, щоб вербувати людей для побудови соціалістичного майбутнього країни, навіть після всіх невдач, але мав просвітницький характер, який здебільшого розвінчував релігійні міфи.

Дослідження не вичерпує всієї глибини й різноманітності проблеми. Для повнішого та всебічного аналізу візуальної пропаганди в Китаї ХХ ст. планується залучення ширшого списку джерел та літератури.

Джерела та література

1. Большой китайский «скачок». URL: <https://diletant.media/articles/30444853/>
2. Кузнецов Д. Пропаганда и наглядная агитация в КНР: история и современность. Москва: Флинта, 2016.
3. Меликсетов А. История Китая. Москва: Высшая школа, 2002. 736 с.
4. Смертин Ю. Политика и визуальная пропаганда в Китайской Народной Республике. *Человек. Общество. Управление*. 2012. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/politika-i-vizualnaya-propaganda-v-kitayskoj-narodnoy-respublike/viewer>
5. Eliminate Superstition. *Kexue puji chubanshe*. 2019. URL: <https://chinese posters.net/themes/eliminate-superstition.php>